

Csehszlovák könyvtárügyi kiállítás Budapesten és Miskolcon

A magyar—csehszlovák könyvtárügyi együttműködés keretében a Prágában rendezett magyar kiállítás viszonzásaként kiállítást mutattak be *A Csehszlovák Szocialista Köztársaság könyvtárügye* címmel Budapesten a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban, Miskolcon pedig a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban. Budapesten Révész Ferenc, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának tagja és dr. Vera Jirkovská, a Cseh Állami Könyvtár főigazgatóhelyettese, a Könyvtárügyi Kutató és Módszertani Központ igazgatója nyitotta meg a kiállítást, amelyen a könyvtáros szakembereken kívül az MSZMP KB tudományos és kulturális osztályának, a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárügyi osztályának és a Fővárosi Tanács művelődésügyi főosztályának képviselői is megjelentek. A Csehszlovák Szocialista Köztársaság magyarországi nagykövetségéről dr. Zoltán Rabay nagykövetségi tanácsos és ing. Karol Notin kultúrattasé volt jelen a megnyitón.

A megnyitó utáni beszélgetésben dr. Zoltán Rabay a felszabadulás 30. évfordulójával kapcsolatos együttműködésre és a könyvtárak közötti közvetlen tapasztalatcserék szélesítésére hívta fel a magyar könyvtárosok figyelmét. A következőkben kivonatossan közöljük Vera Jirkovská megnyitó beszédét. (P. T.)

Vera Jirkovská:

A Csehszlovák Szocialista Köztársaság könyvtárügye

A prágai Klementinumban bemutatott szép és nagy érdeklődést kiváltó magyar könyvtárügyi kiállítás igazolta, hogy helyes, ha a szocialista államok könyvtárügyüket kiállítások közvetítésével is megismertetik egymással. A prágai és most a budapesti kiállítás elősegítette, hogy kölcsönösen és részletekben is megismerkedjünk könyvtáraink eredményeivel és tapasztalataival, hogy azokat behatóan tanulmányozhassuk és a látottakat a gyakorlatban érvényesíthessük. Kiállításunk jól tükrözi, hogy a csehszlovák könyvtárügy fejlesztése összefügg társadalmunk fejlődésével.

Az első köztársaságban, az 1918-tól 1938-ig terjedő években felvetődött a nyilvános könyvtári hálózat kialakításának gondolata. A burzsoá köztársaság azonban

Dr. Vera Jirkovská, a Cseh Állami Könyvtár főigazgatóhelyettese megnyitja a kiállítást

nem adta meg a feltételeket, és még kevésbé tette lehetővé, hogy a könyvtár szolgáltatásaival aktívan közeledjék az olvasó felé. De már akkor, az 1919-es évben megjelent az első, a korhoz mérten haladó szellemű csehszlovák könyvtárügyi törvény, amelynek segítségével kiépítették a nyilvános könyvtárakat. A fasiszta megszállás és a második világháború az 1938–1945-ös években nagy károkat okozott a könyvtáraknak.

Csehszlovákia felszabadítása után a könyvtárügy fejlesztésében döntő fordulat állt be. Már 1946 óta érvényesült könyvtárügyünk fejlesztésének haladó, szocialista jellege. A progresszív fejlesztés útját az 1948. évi *győzelmes február* nyitotta meg. A lenini elvekkel teljesen azonosította magát a cseh és szlovák könyvtárosok 1948-ban *Brünnben tartott I. kongresszusa*, amely a csehszlovák könyvtárügy kiépítésének egységes, szocialista programját jelölte ki. Az ezt követő, a csehszlovák könyvtárosok Pozsonyban tartott II. kongresszusáig terjedő tízéves időszak könyvtárügyünk nagyarányú *minőségi fejlesztését* tette lehetővé. Ez az állomány összetételében, az olvasóval való foglalkozásban és a politikai, nevelési feladatok teljesítésében egyaránt tükröződik.

A szocialista verseny keretében kifejlődött a *Mintaszerű közművelődési könyvtárat építünk* versenypályázat, melyre az 1975-ös évben már 25-ödször kerül sor. Az 1959-ben kiadott, az egységes könyvtári rendszerről szóló törvény könyvtáraink fejlesztésének új időszakát nyitotta meg. Megvalósította a szocialista könyvtár lenini követelményeit, melyben első a szolgáltatások, s ezek a kölcsönös együttműködésre épülnek.

Az együttműködés központjává Csehszlovákia Állami Könyvtára vált. A megyei megyei és járási könyvtárosai bizottságokat alakítottak, amelyek a helyi nemzeti tanácsok tanácsadói és összekötő szervei.

1963-ban jelent meg az Iskola- és Művelődésügyi Minisztérium rendelete az *egységes rendszerbe tartozó könyvtárak nyilvántartásáról*, a könyvtárközi kölcsönzésről és az irodalmi termékek beszerzésének könyvtári elsőbbségi jogáról. 1965-ben a minisztérium rendelete elindította a külföldi irodalom katalogizálását. Ebben az időszakban további eredményeknek mondhatók a bibliográfiai, a tudományos és kutató tevékenység fejlesztését és a könyvtárosi munka racionalizálását célzó erőfeszítések. Ezeket a célokat nemcsak a jó szervezési munkával érték el, hanem a gépesítés és az automatizálás bevezetésével is.

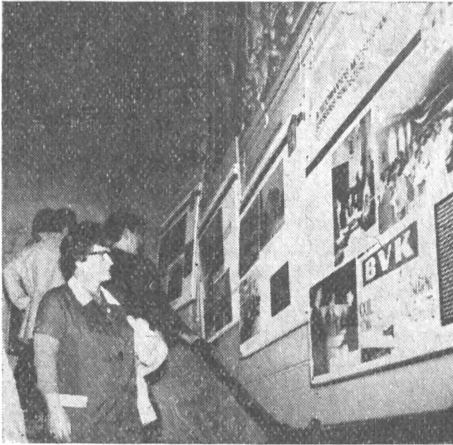
Az egységes könyvtári rendszer jelenleg a területi és a szakmai kapcsolatok elvén alapszik. A legnagyobb területi hálózatot, a közművelődési könyvtárak hálózatát a nemzeti tanácsok irányítják. A közművelődési könyvtárhálózatok mellett működik a megyékben az általános jellegű tudományos könyvtárhálózat is, melyet az illetékes megye irányít, módszertanilag pedig az Állami Könyvtár Könyvtárügyi Kutató és Módszertani Központja. Terveinkben szerepel a nyilvános könyvtárhálózat átszervezése és a területi rendszer célszerűbb kialakítása az említett *két hálózat egyesítésével* és egyetlen megyei tudományos könyvtár kiépítésével. Ezek a hálózatokon kívül vannak szakmai elv szerint felépített könyvtárhálózatok is. Ilyen a tudományos, a technikai és gazdasági tájékoztatás műszaki könyvtárhálózata, a mezőgazdasági könyvtárak hálózata stb.

A művelődési és nevelési folyamatban fontos feladat jut az iskolai könyvtáraknak is. A dolgozók széles rétegeit szolgálja a szakszervezeti könyvtárhálózat.

A csehszlovákiai könyvtárak irányítása és a hálózat tervszerű fejlesztése nem kis feladat, mert 40 000 könyvtár munkájáról, együttműködéséről van szó, amelyekben állományába 120 millió kötet tartozik. Természetes, hogy az érdeklődés előterében a 11 000 közművelődési könyvtár áll, mert ezeknek tervszerűen kell kihasználniuk 37 millió kötetes állományukat. Az 5400 szak- és tudományos könyvtár 50 millió kötettel rendelkezik. Csehszlovákiában egy lakosra 8,5 kötet jut.

A könyvtárügy folyamatos fejlesztéséhez kidolgoztuk az „Alapelvek az egységes könyvtári rendszer fejlesztésére a Cseh Szocialista Köztársaságban” és a „Prognózis az egységes könyvtári rendszer fejlesztéséhez a Szlovák Szocialista Köztársaságban” című dokumentumokat, amelyeket kölcsönösen megtárgyaltunk. A két dokumentum felöleli a könyvtárügy fejlesztésének minden kérdését. A fejlesztés alapfeltétele a könyvtárak korszerűsítése és gépesítése, valamint a célszerű épületek felépítése. E beruházások nélkül — amelyek a társadalom számára gazdagon megtérülnek — nem lehetséges a könyvtárügyet arra a szintre emelni, amely megfelel kitűzött célunknak.

A kiállítás részletesen bemutatja a Cseh Szocialista Köztársaság Állami Könyvtára és a Matica Slovenská, valamint a pozsonyi Egyetemi Könyvtár munkáját. Ezekben a vezető könyvtári intézményekben szeretnénk központosítani az állományalakítás és feltárás, a bibliográfiai tájékoztatás, továbbá a tudományos tájékoztatás központi funkcióit. Jelenleg különös hangsúlyt helyezünk a társadalomtudományi

Képek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár előcsarnokában rendezett csehszlovák könyvtárügyi kiállításról

tájékoztató központ létesítése Prágában az Állami Könyvtárban és Martinban a Matica Slovenskánál.

Nagy feladatok hárulnak a könyvtárakra azokkal a tervekkel kapcsolatban is, amelyeket a párt XIV. kongresszusa tűzött ki, és amelyeket az 1972 októberében, 1973 júliusában és 1973 novemberében az ideológiai kérdéseket, az ifjúság nevelésének kérdéseit és a gazdasági fejlesztés kérdéseit tárgyaló plenáris ülések megvitattak. A könyvtárügy igen fontos kérdéseit tárgyalta a könyvtárosok prágai országos tanácskozása, melynek folytatását Pozsonyban tartották meg.

A közművelődési könyvtárak számtalan megbeszélést, szemináriumot és kiállítást rendeztek, s ezek a könyvtárak jelenlegi feladatait tárták fel.

A közművelődési könyvtárakban a jelen időszak feladata: a *központi könyvtárak kiépítése* a községekben és a járási könyvtárak átalakítása járási központi könyvtárakká. A tulajdonképpeni tudományos és elméleti munka a könyvtárak és a bibliográfiai munkahelyek szociológiai kutatásain alapul, tekintettel a könyvtárak társadalmi funkciójára. De figyelembe veszi a modern számítógéptechnika lehetőségeit is. Ennek a feladatnak a keretében már a megvalósítás időszakába lépett a külföldi kiadványok összefoglaló katalógusának gépesített feldolgozása.

A könyvtárügy további fejlesztésének igen fontos tényezője az együttműködés a szocialista államokkal, elsősorban a Szovjetunióval. Főleg azokat a feladatokat szorgalmazzuk, amelyek segítik a KGST-n belül a könyvtárügy és a tájékoztatás integrációjának megvalósulását.

Iskolához építhető könyvtár

tervét vitatta meg május végén a Hazafias Népfrent művelődési munkaközössége. Az *Olvadó népért* mozgalom nyíregyházi tanácskozásán hangzott el a felajánlás, hogy a Hazafias Népfrent Fejér megyei munkaközössége vállalja az iskola telkén építhető, a főépülethez csatlakozó iskolai könyvtár títustervének elkészítését. A *Fejér megyei Tervező Iroda* kisebb általános iskolák részére el is készítette a terveket s ezeket *Spránitz Tibor* igazgató a tanácskozáson ismertette. A 4–5000 kötet elhelyezésére alkalmas, 110 m² alapterületű könyvtárban osztályfoglalkozások is tarthatók. Építési költsége kb. 300–320 ezer Ft, ebből mintegy 100 000 Ft teljesíthető társadalmi munkában. A berendezés költségigénye 50 000 Ft. A tanácskozás elfogadta a terveket s köszönetet mondott *Spránitz Tibornak* a munkáért. Javasolta, hogy a mozgalom útján ismertessék meg azokat az érdekeltektől.

A *Fejér megyei művelődésügyi osztály* képviselője bejelentette, hogy az első ilyen iskolai könyvtárt Fejér megye egyik községében megépítik, s hogy a megyei tanács 200 000 Ft-ot ad az építési költségekre. A *Tervező Iroda* vállalta, hogy az MSZMP XI. kongresszusa tiszteletére az első könyvtárhoz elkészíti a kivitelezési tervet is, és maga irányítja az építési munkálatokat.